Wagner István

Amerika tükre

GALÉRIA - LXI. évfolyam, 3. szám, 2017. január 20.

A salzburgi Mönchsberg ormán székelő modern múzeum *Homo Americanus* címmel teljes harmadik szintjét szenteli az idén hatvanéves New York-i mester – Raymond Pettibon – művészetének. A hamburgi Deichtorhallen Falckenberg gyűjteményével kooperálva több mint félezer (!) művet sorakoztatnak fel a markáns rajzoktól a röplapokon, brosúrákon és képújságokon át a lemezborítókig vagy videofilmekig. Sabine Breitwieser igazgatónő szerint: „Négy évtizede boncolja a kaliforniai származású művész az amerikai mainstream és szubkultúra sztereotípiáit. A Homo Americanus prototípusa Pettibon számára az amerikai mítosz, valamint az álerkölcs és civilizálatlanság által meghatározott valóság emblematikus bemutatása." Ulrich Loock berlini vendégkurátor ehhez még hozzáfűzi: „A tárlat az 1980-as évek anarchisztikus punk-forradalmának inspirációjából indul ki, és eljut a legújabb munkákig, amelyekben kibékíthetetlen politikai elkötelezettsége kerül előtérbe..."

A monstre bemutató a kortárs amerikai történelemmel halad párhuzamosan: első fázisában az USA még a nyolcvanas évek egyedüli szuperhatalma, ám az ezredfordulótól már megtörik ez a dominanciája. Pettibon munkássága a standardizáltan sorozatgyártott tömegmédiában, a comicstrip műfajában gyökerezik, amelyet hamarosan saját kézvonásával gazdagított. Eleinte zenei berkekben vált ismertté, mint pop- és rockbandák reklámarculatának meghatározója – jellegzetesen precíz kontúrokkal és gyakran keserű poénokkal –, de a nyolcvanas évek derekától a művészeti szcéna már önálló műként kezelte munkáit. Ekkoriban előbb fotokópiákon, majd offset nyomatokon sokszorosította és füzetekbe kötve publikálta rajongótábora számára képes magazinjait. Évszázadunk első évtizedében nyersebb és expresszívebb lett stílusa, miközben az egyes lapok méretei is megnövekedtek, az alkalmazott technika pedig a puritán fekete tusba mártott szúrós tolltól vagy lágyabb duktusú ecsettől eljutott a lavírozott színes tintákig meg tarka ceruzákig, olykor gouache festékkel gazdagítva vagy éppen kollázsokkal is megtoldva. Ám ez korántsem jelent nála valamiféle festői feloldódást vagy feloldozást, sőt, illúziót vesztettsége leplezetlen dühre váltott át. Az obligát amerikai narratívával együtt így érkezett Woodstock legendájától és a hippi kultúrától a vietnami és iraki háborún át napjaink terrorizmusáig, miközben George W. Bush politikájának bírálatát egyenesen követte Barack Obama irányvonalának éles kritikája, amelyet szerinte nem a váltás jellemez, hanem a folytatólagos oroszellenesség, illetve az amerikai militarizmus globális kiterjesztése. Így Pettibon a korábbi irónia és tiszteletlenség pozíciójából átnyergelt a totális illúzióvesztés, valamint a fásult megvetés magatartásába. A Donald Trump-éra mérlegelése még a jövő zenéje.

Jellegzetes leitmotívumait idősebb kollegáitól kölcsönözte és fejlesztette tovább. Így afféle alteregójának számít Vavoom, aki a nevét ettől az egyetlen szótól kapta, amelyet ismer, illetve Gumby képlékeny, krómzöld alakja, amit egy gyurmafigura ihletett, kísérője pedig az okkersárga, Pokey nevű póni. Naturalisztikus kortárs sztorijaiban saját, realista portréja is feltűnik jól azonosítható, hullámos frizurájával, gyerekkori emlékeiből legkedvesebb a szörfölés, ifjúságából pedig az amerikai foci, de a hullámlovaglás felidézheti Krisztus bibliai vízen járását éppúgy, mint a korlátlan szabadságot, akárcsak a William Turner vagy John Ruskin ihlette felhők, amelyek apokaliptikus atomgombává is válhatnak, a baseballütő pedig lehet sporteszköz, netán az erőszak fegyvere vagy fallikus jelkép és így tovább. Címet sosem ad rajzainak, a konkrét utalást a felirat hordozza. A reprezentatív tárlat adekvát kísérője az impozáns angol katalógus, 692 oldalon 575 színes képpel, a bevezetőben említettek mellett Dirk Luckow és Lucas Zwirner szövegével, illetve a rajzművész vallomásával.

(Raymond Pettibon – Homo Americanus, Museum der Moderne Salzburg. Megtekinthető február 12-ig. Lapszámunk képeit a kiállítás anyagából válogattuk.)